

SXEDIO.G99

15.11.1959: Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΔΕΡΒΗΣ, ΠΑΡΑΓΝΩΡΙΖΟΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟ, ΙΔΡΥΟΥΝ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΟΥΝ ΤΙΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ ΑΝΟΙΚΤΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΖΥΡΙΧΗΣ ΚΑΙ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Στις **10** Νοεμβρίου **1959**, ύστερα από μεγάλες και δύσκολες προσπάθειες μονογραφήθηκε με τους Τούρκους, στην παρουσία του Κυβερνήτη η συμφωνία για το θέμα των εξουσιών της Κυβέρνησης, δηλαδή των εξουσιών του Προέδρου, του Αντιπροέδρου και του Υπουργικού Συμβουλίου.

Με τη μονογραφή της συμφωνίας άνοιγε για καλά ο δρόμος για τα επόμενα βήματα για την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας: Των πρώτων εκλογών για την ανάδειξη Προέδρου και του Αντιπροέδρου, οι οποίοι σύμφωνα με το Σύνταγμα θα ήταν Έλληνας και Τούρκος αντίστοιχα.

Ο εκλογικός Νομος δημοσιεύθηκε στις **12** Νοεμβρίου και η ημερομηνία για τις ελογές καθορίστηκε για τις **13** Δεκεμβρίου **1959**. Ακόμα μια φορά ο Μακάριος, μέσα από τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετώπιζε διάλεγε τον τυχερό του αριθμό, το **13**.

Το ΑΚΕΛ, δεν μπορούσε να κάμει διαφορετικά, παρά να κινηθεί και αυτό αν ήθελε να κερδίσει κάτι από την εξουσία, παρά το γεγονός ότι βρισκόταν, επίσημα, στην παρανομία. Επιδίωξη του δεν ήταν να υποβάλει δικό του υποψήφιο, αλλά να υποστηρίξει άλλο που θα ήταν ευρείας αποδοχής και θα τύγγανε της υποστήριξης είτε της πλειοψηφίας της δεξιάς είτε στην ανάγκη της υποστήριξης των "πικραμένων" της φανατικής δεξιάς, και όσων είχαν μείνει μακριά από την εξουσία και διαφωνούσαν με τον Μακάριο ή με τις συμφωνίες της Ζυρίχης, με την ελπίδα να μπορέσει να προωθήσει αυτά που πίστευε ως καλύτερα για το νέο

κράτος.

Ένας τέτοιος υποψηφιος βρέθηκε και ήταν ο Ιωάννης Κληρίδης, πρώην Δήμαρχος Λευκωσίας και παλιός πολιτευτής, ο οποίος είχε συνεργασθεί στο παρελθόν με το ΑΚΕΛ στις δημαρχιακές του **1946**, και ο οποίος προχώρησε, μαζί με τον Δεμιστοκλή Δέρβη (παλαιό αντίπαλο του στις δημοτικές της Λευκωσίας) και άλλους παλαιοκομματικούς, στην ίδρυση πολιτικής κίνησης υπό την επωνυμία Δημοκρατική Ένωση.

Τα μίσση και τα πάθη του παρελθόντος υποχωρούσαν προ του κοινού στόχου.

Η ίδρυση της Δημοκρατικής Ένωσης έγινε στις **15 Νοεμβρίου 1959** και κύριοι ομιλητές στη συγκέντρωση που συγκλήθηκε στη Λευκωσία ήταν οι Δέρβης και Κληρίδης.

Είπε στην ομιλία του ο Κληρίδης, ο οποίος προέβη σε μια μακρά ανασκόπηση των εξελίξεων στο Κυπριακό από την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ (Μεταγλώττιση):

"Επανειλημμένα φίλοι μου διατύπωσαν παράπονα ότι από της υπογραφής των συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου έπαυσα να εκφέρω τις κρίσεις μου δημόσια και ότι είχα καθήκον απέναντι του Κυπριακού λαού να τον διαφωτίσω. Λόγω αυτού συγκατατέθηκα να συνυπογράψω την πρόσκληση, η οποία σας στάληκε για την παρούσα συγκέντρωση, και να εκφράσω τις απόψεις μου για την παρούσα πολιτική κατάσταση, η οποία με άγνοια μας σκευωρήθηκε και παρουσιάσθηκε ενώπιον μας ως τετελεσμένο γεγονός.

Τέτοια ήταν η απογοήτευση μου όταν μελέτησα τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, ώστε στους φίλους, οι οποίοι με είχαν ρωτήσει τότε, για την εντύπωση μου, απαντούσα: "Η κυπριακή υπόθεση πέθανε και ένας νεκρός δεν αναστήνεται. Καλά κάμνουν οι κληρονόμοι του με ενωμένη προσπάθεια να φροντίσουν να περισώσουν ό,τι μπορεί να περισωθεί".

Όταν δε μου στάληκε πρόσκληση για να παραστάω στον καθεδρικό ναό κατά την υποδοχή του

Αρχιεπισκόπου που επανερχόταν από την εξορία, επέστρεψα την πρόσκληση στο συνάδελφο, ο οποίος μου την έφερε και δήλωσα:

"Δεν έχω διάθεση να πανηγυρίσω την κηδεία της Κυπριακής υπόθεσης".

Δυστυχώς έκτοτε ο κυπριακός λαός και ιδιαίτερα οι απλοϊκοί, οι οποίοι δεν είχαν αντιληφθεί τον πολιτικό όλεθρο στον οποίο οδηγηθήκαμε, παρασύρθηκε σε πανηγύρια και πανηγύριζε και πανηγυρίζει τη νίκη που εξαγγέλθηκε, η οποία μας αποστερεί για πάντα του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης και μας απαλλάσσει από τη γελοία και πολιτικά ανήθικη απειλή της γεωγραφικής διχοτόμησης της πατρίδας μας, ενώ στην πράξη κατοχυρώνει πραγματικό κοινοτικό διαχωρισμό, ο οποίος θα είναι ολέθριος για την πολιτική και οικονομική ανάπτυξη του κυπριακού λαού.

Δεν διστάζω να διακηρύξω ότι, όσοι πιστεύουν ότι οι θυσίες του Κυπριακού λαού και των ηρωικών αγωνιστών του κατέληξαν σε νίκη, αυταπατώνται και ότι όσοι διατείνονται ότι νικήσαμε, εξαπατούν τον λαό.

Ο χειρισμός του Κυπριακού ζητήματος από μέρους της Βρετανικής Κυβέρνησης υπήρξε ανειλικρινής. Ενώ κατά τις αρχές του **1955** υποσχέθηκε στο Εκτελεστικό ότι θα προβεί σε δήλωση στη Βουλή των Κοινοτήτων που να αναγνωρίζει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και θα παρείχε στην Κύπρο σύνταγμα αυτοκυβέρνησης, το οποίο συντάχθηκε και εγκρίθηκε από το Εκτελεστικό Συμβούλιο πριν από την **1η** Απριλίου **1955**, παρακάθησε ο υπουργός των Αποικιών ομόφωνα συνέστησε την άμεση εισαγωγή του έτοιμου Συντάγματος, αυτό δεν δημοσιεύθηκε, αλλά ο υπουργός των Αποικιών, παρά την ομόφωνη γνώμη του Εκτελεστικού Συμβουλίου αποφάσισε αδικαιολόγητα να δώσει στον κυπριακό ζήτημα διεθνή χαρακτήρα και κάλεσε την Ελλάδα και την Τουρκία σε τριμερή διάσκεψη στο Λονδίνο, η οποία ήταν επόμενο ναυάγησε.

Ακολούθησαν ύστερα οι μυστικές

διαπραγματεύσεις Μακαρίου- Χάρτιγκ, οι οποίες εναυάγησαν, η αδικαιολόγητη και παράνομη εξορία του Αρχιεπισκόπου και των άλλων, οι Συνταγματικές προτάσεις του Λόρδου Ράντικλιφ, οι οποίες ατυχώς απερρίφθησαν- εγώ δεν τις απέρριψα αλλά απλώς επέκρινα τέσσερα σημεία τους, τα οποία χρειάζονταν συζήτηση- και τέλος καταλήξαμε στο σχέδιο Μακμίλλαν, το οποίο απορρίψαμε και το οποίο τελικά η αγγλική διπλωματία μας επέβαλε μέσω των Κυβερνήσεων Ελλάδας και Τουρκίας, υπό το πρόσχημα φιλικής συνεργασίας μεταξύ των Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου.

Πριν εκφέρει γνώμη ο Αρχιεπίσκοπος πάνω στο σχέδιο Μακμίλλαν, το απέρριψα με τη δήλωση ότι κανένας Κύπριος, σεβόμενος τον εαυτό του δεν μπορεί να το δεχθεί. Ο Αρχιεπίσκοπος δικαιολογημένα το απέρριψε επίσης.

Και όμως οι Κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας το δέχθηκαν στην ολότητά του, αφού παρεισέφρυσαν σε αυτό πρόθετες πρόνοιες, οι οποίες είναι ολέθριες για την ειλικρινή φιλία και συνεργασία των δύο κυρίων κοινοτήτων της Κύπρου.

Η Τουρκική Κυβέρνηση ουδέποτε το θα δεχόταν όπως οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης έχουν χωριστό Δημαρχείο, χωριστά Δικαστήρια για τις ελληνοτουρκικές διαφορές, και χωριστό Κοινοτικό Συμβούλιο με δικαίωμα να ψηφίζει νόμους και να επιβάλλει φορολογία για εκκλησιαστικά ζητήματα και κοινοτοτικά ζητήματα.

Αλλά ούτε η ελληνική Κυβέρνηση θα δεχόταν παρόμοιες διευθετήσεις, όπου υπάρχουν μικτοί πληθυσμοί στην Ελλάδα. Και όμως συμφώνησαν μεταξύ τους και επέβαλαν τέτοιες ολέθριες πρόνοιες στον Κυπριακό λαό, χωρίς καν να επιτρέψουν σ' αυτόν να λάβει γνώση της συμφωνίας τους και να διατυπώσει τις κρίσεις του.

Είναι αλήθεια ότι η ελληνική Κυβέρνηση έθεσε ενώπιον του Μακαριωτάτου το κείμενο της συμφωνίας της Ζυρίχης και ο Αρχιεπίσκοπος με τους συμβούλους

του στην Αθήνα αφού το μελέτησε, το δέχθηκε και ειδοποίησε γι' αυτό την ελληνική Κυβέρνηση, οπότε κλήθηκε στο Λονδίνο να υπογράψει τις συμφωνίες, τις οποίες τελικά υπέγραψε, διότι παρόλον ότι ήθελε τροποποιήσεις, δεν μπορούσε να υπαναχωρήσει.

Κύριοι.

Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου δεν ήταν ο κυπριακός λαός. Ήταν απλώς εντολοδόχος του κυπριακού λαού και θα έπρεπε να επιμείνει να δημοσιευθεί το κείμενο της συμφωνίας της Ζυρίχης για να λάβει γνώση ο λαός και να εκφέρει σ' αυτήν τη γνώμη του.

Αλλά η διπλωματία επέμεινε και πέτυχε ώστε η τύχη του Κυπριακού λαού να σφραγισθεί εν αγνοία του και να παρουσιασθεί σε αυτόν η καταδίκη του ως τετελεσμένο γεγονός που επισφραγίσθηκε με εγγυήσεις των τριών Συμμάχων Αγγλίας, Ελλάδας και Τουρκίας για την πιστή εκτέλεση της καταδίκης του.

Η Συμφωνία της Ζυρίχης είναι χειρότερη από το σχέδιο Μακμίλλαν κατά τα εξής: Το σχέδιο Μακμίλλαν προνοεί για υπουργικό Συμβούλιο υπό την προεδρία του Κυβερνήτη, που θα αποτελείται από τέσσερις Έλληνες και δύο τούρκους υπουργούς, οι οποίοι θα απέρρεαν από τη Βουλή των αντιπροσώπων. Αλλά η συμφωνία της Ζυρίχης προνοεί για επτά Έλληνες υπουργούς, που θα υποδεικνύονται από τον Πρόεδρο και τρεις Τούρκους υπουργούς που θα υποδεικνύονται από τον Αντιπρόεδρο.

Στον πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο δόθηκε το δικαίωμα να διορίζουν υπουργούς μη μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων και που δεν θα τυγχάνουν της εμπιστοσύνης της πλειοψηφίας της Βουλής.

Δυστυχώς, χωρίς να παρίσταται ανάγκη- και θα μιλήσω γι' αυτό κατωτέρω- τόσο ο Αρχιεπίσκοπος όσο και ο δρ Κιουσιούκ εκδήλωσαν από την 1η Απριλίου 1959 τη διαθεση τους, εάν εκλεγούν, να διορίζουν και να παύουν υπουργούς μη μέλη της Βουλής, οπότε εκείνο το οποίο μας εξασφάλισεν η συμφωνία της Ζυρίχης δεν είναι ανεξάρτητη Κυπριακή Δημοκρατία, αλλά εξαρτημένη διπλή δικτατορία του Προέδρου και

αντιπροέδρου, εφ' όσον θα έχουν το δικαίωμα να αγνοούν τη γνώμη των αιρετών αντιπροσώπων του λαού.

Είπα, εξαρτημένη, διότι εάν οι αντιπρόσωποι του λαού διαφωνήσουν προς τη δικτατορική ενάσκηση της εξουσίας, η Κυβέρνηση, η οποία θα αποτελείται από τον Πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο και το υπουργικό Συμβούλιο θα εξαρτηθεί τη δικτατορική εξουσία της από την επέμβαση των τριών εγγυητριών δυνάμεων και όχι από το λαό, ο οποίος παύει να είναι κυρίαρχος.

Οι συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου επί πλέον, εκτός από την παραχώρηση απόλυτης κυριαρχίας σε ορισμένες περιοχές της Κυπριακής γης στη Μεγάλη Βρετανία-δεν πρόκειται απλώς για παραχώρηση δικαιώματος να διατηρεί βάσεις-παρέχουν το δικαίωμα στην Ελλάδα και Τουρκία να διατηρούν η κάθε μια στρατό στην Κύπρο και υποχρεώνουν την Κυπριακή Πολιτεία, να συντηρεί έμμισθο στρατό από **2.000** άνδρες από τους οποίους **60%** θα είναι Έλληνες και **40%** Τούρκοι.

Η συντήρηση του Κυπριακού στρατού θα επιβαρύνει τα δημόσια έσοδα με ετήσια δαπάνη δύο εκατομμυρίων λιρών τουλάχιστον, στην οποία δαπάνη εάν προστεθεί ένα ακόμη εκατομμύριο λιρών για την πολυτελή συντήρηση πολυδάπανων διπλωματικών υπηρεσιών και διπλωματικών ταξιδίων θα απορροφά από τις ετήσιες δημόσιες προσόδους μας, οι οποίες με τη σημερινή βαρειά φορολογία δεν υπερβαίνουν τα **16** εκατομμύρια λίρες, τρία εκατομμύρια λίρες ετησίως για δαπάνες άσκοπες και ανωφελείς και θα εμποδίσουν την εκτέλεση των αναγκαίων έργων για την αύξηση της γεωργικής μας παραγωγής, η εκτέλεση των οποίων έργων θα θεραπεύσει σε μεγάλο βαθμό, αν όχι τελείως την ανεργία στην Κύπρο.

Αν δεν αποκλεισθούν οι ανωτέρω δαπάνες η Κυπριακή Πολιτεία θα είναι καταδικασμένη να εξαρτά την πρόοδο και ευημερία της από χορήγηματα και εξωτερικά δάνεια, και θα καθίσταται έτσι εξαρτημένη επαίτιδα χορηγημάτων και δανείων, τα οποία όταν παρέχονται δεν θα φθάνουν μέχρι το λαό, όπως

συμβαίνει σε γειτονικές χώρες.

Η Κύπρος κατά τη γνώμη μου, μπορεί να προοδεύσει και ευημερήσει με συνετή διαχείριση από τους δικούς της πόρους και με την εργασία του λαού της, θα κινδυνεύσει δε να χρεωκοπήσει, εάν θελήσει να στηρίξει την πρόοδο και την ευημερία του λαού της σε δάνεια.

Αλλά η χειρότερη μορφή της συμφωνίας της Ζυρίχης είναι η πολιτική διχοτόμηση των δυο κοινοτήτων, η οποία διαιωνίζει τη δυσπιστία μεταξύ της ελληνικής και τουρκικής κοινότητας της Κύπρου. Χωριστά Δημοτικά Συμβούλια, χωριστά Δικαστήρια, χωριστές Συνεργατικές εταιρείες, χωριστές Συνεργατικές Τράπεζες, όλα αυτά διαιωνίζουν δυσπιστία μεταξύ των δυο κοινοτήτων και δεικνύουν ανειλικρίνεια την οποία δεν είναι δυνατό να θεραπεύσουν οι χειραψίες μεταξύ της ηγεσίας των δυο κοινοτήτων.

Ήταν πάντοτε η διακαής επιθυμία μου να υπάρξει πραγματική φιλία και συνεργασία των μελών των δυο κοινοτήτων. Και υπήρξε πάντοτε η αρχή μου ως αληθινού χριστιανού να μη κάμνω διάκριση μεταξύ Ελληνα, Τούρκου, Αγγλου, Αρμένιου, Μαρωνίτη ή Εβραίου, τον οποίο συναντούσα. Κατ' εμέ, είναι όλοι πλάσματα του Θεού και πρέπει να αλληλοβοηθούνται ανεξάρτητα από φυλή ή θρήσκευμα. Αλλά η συμφωνία της Ζυρίχης κατέστρεψε την τέτοια αλληλοβοήθεια τόσο στο κοινοτικό όσο και στο πολιτικό πεδίο. Επεδίωξε να κάμει την τουρκική κοινότητα ανεξάρτητη από την ελληνική και η επιδίωξη αυτή τέθηκε σε εφαρμογή αμέσως μετά την υπογραφή της αναφερόμενης συμφωνίας.

Θυμάστε ότι μέχρι πριν από μικρό χρονικό διάστημα, εάν μέλος της τουρκικής κοινότητας ψώνιζε από Ελληνα απειλείτο και τα ψώνια του είτε κατάσχονταν είτε καταστρέφονταν. Το σύνθημα πριν από τη συμφωνία της τουρκικής ηγεσίας της Κύπρου ήταν "ο Τούρκος δεν μπορεί να ζήσει ειρηνικά με τον Ελληνα".

Μετά τη συμφωνία το σύνθημα που υιοθετήθηκε

ήταν "ο Τούρκος με τον Τούρκο". Αμεση συνέπεια της τέτοιας στάσης θα είναι "ο Έλληνας με τον Έλληνα".

Ετσι στο οικονομικό πεδίο οι δυο κοινότητες θα βρίσκονται σε διαρκή ανταγωνισμό και ουδέποτε θα καταστεί δυνατή η ειλικρινής φιλίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Στη διάρκεια της περιόδου της έκτακτης ανάγκης και μέχρι σήμερα διατήρησα και διατηρώ τις φιλικές μου σχέσεις με μέλη της τουρκικής κοινότητας, τα οποία δέχονται και εκτιμούν τη φιλία μου, και παρόλη την οξύτητα των ελληνοτουρκικών σχέσεων κατά την περίοδο της έκτακτης ανάγκης φιλοξενήθηκαν και κινήθηκαν στην τουρκική οικία σε εντελώς τουρκικό χωριό.

Αλλά η πραγματική φιλία και συνεργασία δεν είναι δυνατό να υπάρξει με τη συμφωνία της Ζυρίχης.

Σε καμμία ευνομούμενη Πολιτεία δεν αναγνωρίζονται χωριστά δικαιώματα για κάθε φυλετική ή θρησκευτική κοινότητα. Σε ευνομούμενη Πολιτεία ο κάθε πολίτης είχε ίσα δικαιώματα προς οποιονδήποτε πολίτη.

Η ευνομούμενη Πολιτεία αναγνωρίζει πόλεις και όχι κοινότητες.

Η Κυπριακή Πολιτεία υπό το πρόσχημα προστασίας της τουρκικής μειονότητας υποχρεώθηκε να υιοθετήσει μέτρα παρόμοια προς τις διομολογήσεις, οι οποίες υιοθετήθηκαν σε αυταρχικά κράτη, οι οποίες και σε τέτοια κράτη καταργήθηκαν πριν από πολύ χρόνο.

Αλλά το χειρότερο κακό για τη νέα Κυπριακή Πολιτεία είναι πολιτική διχοτόμηση των δυο κοινοτήτων. Κάθε κοινότητα θα εκλέγει τον δικό της Πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο και τους δικούς της βουλευτές. Το σύστημα αυτό υιοθετήθηκε στην Κύπρο από το **1882** όταν τέθηκε σε εφαρμογή το πρώτο Κυπριακό Σύνταγμα και εξακολούθησε να εφαρμόζεται και για τις δημοτικές εκλογές. Είναι σύστημα της αγγλικής πολιτικής του "Διαίρει και βασίλευε", το οποίο κράτησε τις δυο κοινότητες κεχωρισμένα χωρίς όμως πολλές προστριβές.

Η υιοθέτηση του συστήματος αυτού από τη

συμφωνία της Ζυρίχης θα έχει τα εξής κακά προς βλάβη της Κυπριακής Πολιτείας. Οι υποψήφιοι κάθε κοινότητας προκειμένου να εξασφαλίσουν πλειοψηφία για οποιοδήποτε πολιτικό αξίωμα δεν θα βασίζονται σε πρόγραμμα που εξυπηρετεί το λαό, αλλά θα εκμεταλλεύονται τα πατριωτικά, τα φυλετικά και θρησκευτικά αισθήματα των εκλογέων τους για να κερδίσουν ψήφους. Έτσι δε η διάσπαση μεταξύ των δυο κοινοτήτων θα διαιωνίζεται.

Εκείνο το οποίο χρειαζόταν η Κυπριακή Πολιτεία ήταν η ύπαρξη μιας μόνο πολιτικής κοινότητας από την οποία να απορρέει η Κυβέρνηση του λαού για το λαό και όχι Κυβέρνηση διαιρεμένων κοινοτήτων.

Από μακρού χρόνου η πολιτική μου γραμμή ήταν η τουρκική κοινότητα να έχει αναλογική αντιπροσώπεια στη Βουλή και τα Δημοτικά Συμβούλια, αλλά τόσο οι Έλληνες αντιπρόσωποι όσο και οι Τούρκοι αντιπρόσωποι να εκλέγονται από κοινό κατάλογο εκλογέων σε τρόπο ώστε τα Δημοτικά Συμβούλια που εκλέγονται ή οι βουλευτές να αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία όλου του λαού και να ενδιαφέρονται για όλο το λαό εξίσου και όχι μόνο για την κοινότητα, η οποία τους εκλέγει.

Είναι γι' αυτό το λόγο για τον οποίο, λίγο πριν από τις δημοτικές εκλογές του **1953** εισηγήθηκα στο Εκτελεστικό Συμβούλιο την τροποποίηση του περί Δήμων Νόμου προς την πιο πάνω κατεύθυνση. Το Εκτελεστικό έκρινε την εισήγηση μου ορθή, αλλά λόγω του ότι οι εκλογές προσήγγιζαν θεωρήθηκε καλό να αναβληθεί η σχετική τροποποίηση του Νόμου για τις προσεχείς εκλογές.

Επίσης πέρσι πριν από την αναχώρηση του Σερ Χιου στην Αγγλία σε συνάντηση μου στην οποία με προσκάλεσε για να ακούσει τις απόψεις μου, εισηγήθηκα ότι η μεγαλύτερη ασφάλεια για την τουρκική μειονότητα είναι να έχει ανάλογο αριθμό βουλευτών στη Βουλή, αλλά οι βουλευτές, Έλληνες και Τούρκοι, να εκλέγονται από κοινό κατάλογο. Οι Έλληνες βουλευτές, εφόσον η επιτυχία τους θα

εξαρτάτο και από τις ψήφους των Τούρκων δεν θα ετολμούσαν να παραγνωρίσουν τα συμφέροντα της τουρκικής μειονότητας και στις εκλογές θα είχαμε ελληνοτουρκικούς συνδυασμούς και έτσι θα διατηρούσαμε τις δυο κοινότητες, συνενωμένες για το καλό και όχι αντιμαχόμενες πολιτικά.

Ο Κυβερνήτης αφού άκουσε την εισήγηση μου μου δήλωσε ότι του έκαμε μεγάλη εντύπωση. Εν τούτοις επανήλθε από την Αγγλία με το σχέδιο Μακμίλλαν, το οποίο υιοθέτησε την πολιτική της διάσπασης των δυο κοινοτήτων αντί της ενότητας τους. Και η πολιτική της διάσπασης παρεισέφρυσε και στη Συμφωνία της Ζυρίχης.

Κύριοι,

Δεν επιθυμώ να επεκταθώ περισσότερο αναλύοντας λεπτομερέστερα τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου. Από όσα σας είπα, είναι αρκετό να αντιληφθείτε ότι οι Συμφωνίες αυτές, οι οποίες επεβλήθησαν στον Κυπριακό λαό εν αγνοία του, θα έχουν ολέθρια αποτελέσματα για το μέλλον του κυπριακού λαού, ο οποίος το μόνο το οποίο του επιτρέπεται να ενεργήσει είναι να καταστήσει λιγότερο οδυνηρές γι' αυτόν τις συνέπειες του πραξικοπήματος της Ζυρίχης και του Λονδίνου.

Παρόλον ότι δεν δέχθηκα τις εν λόγω Συμφωνίες και θα ήμουν ασυνεπής προς τον εαυτό μου εάν τις δεχόμουν εφόσον προηγουμένως είχα απορρίψει το σχέδιο Μακμίλλαν-δεν νομίζω συνετό υπό τις παρούσες διεθνείς συνθήκες να συμβουλευσω την απόρριψη τους, διότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα έχει ανυπολόγιστες εξελίξεις. Είμαστε υποχρεωμένοι να δεχθούμε την καταδίκη μας ερήμην, αλλά να φροντίσουμε όπως όσο το δυνατό να περιορίσουμε τις πολιτικές και οικονομικές ζημιές, τις οποίες απελεί να μας προξενήσει.

Σε τούτο θα έπρεπε να προχωρήσουμε ηνωμένοι. Δυστυχώς η πολιτική την οποία ακολούθησαν ο Αρχιεπίσκοπος με την επάνοδο του από την εξορία δεν επιτρέπει να μείνουμε αδιάφοροι προς τον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται η πολιτική μας κατάσταση.

Είμαι βέβαιος ότι και ο Αρχιεπίσκοπος κατά βάθος φρονεί ότι η λύση της υπόθεσης μας, η οποία μας επιβλήθηκε δεν είναι εκείνη, η οποία έπρεπε να είναι. Αλλά από τον ίδιο εξαρτάτο να διατηρήσει την ενότητα του Κυπριακού λαού και αντί του "νενικήκαμεν" να εκθέσει στο λαό τη πραγματικότητα και να τον καλέσει όπως με ομόνοια βρει τρόπο αντιμετώπισης της κατάστασης.

Αντί αυτού, η πρώτη σκέψη του ήταν να ευλογήσει το ΕΔΜΑ στις 31 Μαρτίου 1959 και την επομένη να ονομάσει υπουργούς, χωρίς να υπάρχει ανάγκη διορισμού υπουργών, οι οποίοι κατ' ουσίαν δεν είναι υπουργοί με οποιανδήποτε εξουσία, αλλά απλώς μαθητευόμενοι υπουργοί, τους οποίους λόγω της εξουσίας την οποία θα του παρέχει με βάση τη συμφωνία της Ζυρίχης το Σύνταγμα να επιβάλει στον Κυπριακό λαό, έστω και έναντι δεν τύχουν της εμπιστοσύνης των εκλογέων.

Η συμφωνία του Λονδίνου δεν προνοεί για υπουργούς αλλά για Μεταβατική Επιτροπή υπεύθυνη για τη σύνταξη σχεδίων προς προσαρμογή και αναδιοργάνωση της Κυβερνητικής μηχανής για να είναι έτοιμη όταν παραδοθεί η εξουσία στη νέα Κυβέρνηση.

Την εργασία αυτή μπορούσαν άριστα να κάμουν ανώτεροι Κυβερνητικοί υπάλληλοι, οι οποίοι ήδη μισθοδοτούνται και οι οποίοι ήδη έχουν κυβερνητική πείρα και είναι σε θέση καλύτερα από κάθε άλλο να συγκεντρώσουν τα έγγραφα της αρμοδιότητας του κάθε υπουργείου. Δεν υπήρχε δε ανάγκη να διοριστούν υπουργοί με σκοπό να επιβληθούν αργότερα δικτατορικά στο λαό.

Το διάβημα αυτό του Αρχιεπισκόπου και του δρος Κουτσιούκ υποδηλώνει τις δικτατορικές διαθέσεις και των δυο, τις οποίες ευχαρίστως δέχθηκε ο Κυβερνήτης αδιαφορώντας αν χωρίς να είναι ανάγκη διασπαθίζεται άσκοπα δημόσιο χρήμα.

Αλλά ο Αρχιεπίσκοπος για να κατοχυρώσει τη θέση του χρησιμοποίησε και χρησιμοποιεί το ΕΔΜΑ ως έμμισθο προπαγάνδα του και ενοικίασε γι' αυτό

γραφεία και μισθοδοτώντας τα μέλη του και θέτοντας στη διάθεση τους αυτοκίνητα για προπαγανδιστικές περιοδείες.

Δυστυχώς η συμπεριφορά του ΕΔΜΑ σε διάφορες περιστάσεις υπήρξε τέτοια, ώστε να δημιουργήσει δικαιολογημένη λαϊκή δυσμένεια, της οποίας ο αντίκτυπος αντανακλά στον Αρχιεπίσκοπο. Και το πρώτο δείγμα των κατορθωμάτων του έμμισθου αυτού σώματος προς αναδημιουργία της Κύπρου είναι η παραμόρφωση των προσόψεων των κτιρίων των πόλεων μας με τις διαφημίσεις του κατά παράβαση κειμένων νόμων.

Ηδη οι κύκλοι της Εθναρχίας μας κάλεσαν διασπαστές της εθνικής ενότητας. Προσωπικά θεωρώ τον εαυτό μου υπερήφανο προκειμένου να διασπάσω τάση προς εγκαθίδρυση δικτατορίας στην πατρίδα μου και να περιορίσω σπατάλη δημόσιων προσόδων, η οποία σπατάλη ασφαλώς θα οδηγήσει τον κυπριακό λαό σε οικονομική καταστροφή.

Ακούσατε κύριοι, τις απόψεις μου για την πολιτική μας κατάσταση και τώρα θα θέλατε να ακούσετε τη συμβουλή μου όσον αφορά το τι πρέπει να γίνει προς αντιμετώπιση της κατάστασης.

Συμβουλεύω να συσταθεί Δημοκρατική Ένωση η οποία επί του παρόντος να φροντίσει για δυο κυρίως πράγματα. Προκειμένου για προεδρικές εκλογές να υποστηρίξει Πρόεδρο, ο οποίος να δώσει υπόσχεση ότι δεν θα ενασκήσει δικτατορικά το δικαίωμα το οποίο του δίνει το σύνταγμα να διορίζει υπουργούς εκτός από τη Βουλή και να θα αναλάβει να διορίζει υπουργούς που να έχουν λαϊκό χρίσμα και την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής. Προκειμένου δε για βουλευτικές εκλογές να υποστηρίξει την εκλογή βουλευτών, οι οποίοι να αναλάβουν υποχρέωση να μη ψηφίσουν ούτε μια λίρα για συντήρηση Κυπριακού στρατού ή για διπλωματικές υπηρεσίες στα διάφορα κράτη της Ευρώπης και Αμερικής και ότι θα ενασκήσουν αυστηρή οικονομία στη διάθεση των δημόσιων προσόδων.

Με το πρώτο εξασφαλίζεται μέτρο δημοκρατίας

στη διακυβέρνηση της Κύπρου. Με το δεύτερο εξασφαλίζεται διαφύλαξη δημόσιων προσόδων για αναγκαία έργα ανάπτυξης τα οποία θα αυξήσουν τη γεωργική μας παραγωγή και ταυτόχρονα θα παρέχουν εργασία στους ανέργους.

Ο Ελληνικός Κυπριακός λαός δεν επιβάλλεται να παραμείνει ενωμένος εφόσον οδηγείται προς δικτατορία και διασπάθηση των δημόσιων προσώπων. Οι ορθώς σκεπτόμενοι έχουν καθήκον να συνασπισθούν για να καταστήσουν λιγότερο οδυνηρή την πολιτική κατάσταση, η οποία επιβλήθηκε στον Κυπριακό λαό, εν αγνοία του και χωρίς τη συγκατάθεση του και να αδιαφορήσουν εάν κατηγορηθούν ως διασπαστές. Είναι προτιμότερο να γίνουμε διασπαστές για τη σωτηρία παρά να παραμένουμε ενωμένοι για την καταστροφή".

ΟΜΙΛΙΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΔΕΡΒΗ

Στη συγκένρωση μίλησε επίσης και ο συναρχηγός, Δήμαχος Λευκωσίας Θεμιστοκλής Δέρβης, ο οποίος εξαπέλυσε σφοδρή επίθεση εναντίον των συμφωνιών, παρά το γεγονός ότι ήταν ένας από εκείνους που επέμεναν στην υπογραφή τους στις διαβουλεύσεις που είχαν προηγηθεί στο Λονδίνο, το Φεβρουάριο του **1959** και είχαν ασκήσει μια μορφή πίεσης στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο για να τις υπογράψει στις **19 2 1959** (Μεταγλώττιση):

"Αγαπητοί φίλοι και συναθλητές,

Το προσκλητήριο σάλπισμα ηχεί για να καλέσει στην πρώτη γραμμή τους παλαιούς και τους νέους μαχητές σε παλλαϊκό συναγερμό τις Εθνικές και δημοκρατικές δυνάμεις.

Πλήρεις από αγαθές ελπίδες και πεποιθήσεις για την έκβαση του αγώνα προς περιφρούρηση της λαϊκής κυριαρχίας επικοινωνούμε σήμερα με την υπέροχη ψυχή μιας δημοκρατικής και φιλελεύθερης παράταξης, την οποία δεν θα κατισχύσουν να κλονίσουν ούτε και μελλοντικές καταιγίδες.

Ουδέποτε πρέπει να πτοηθούμε από τις ποικίλες αντιξοότητες τις οποίες μας κληρονόμησε

ήδη η συνθήκη της Ζυρίχης και δεν θα λυγίσουμε μπροστά σε οποιοσδήποτε δυσχέρειες κατά τη σημερινή περίοδο, η οποία θα είναι η κρισιμότερη περίοδος της ζωής ούτε θα υποστείουμε τη σημαία προς περιφρούρηση των επιβαλλόμενων ελευθεριών του λαού, όταν τους αφελείς και οκνηρούς τη σκέψη και τη βούληση κατέβαλε το δέος και άλλους οι οποίοι νανουρίζονται με ψευδαισθήσεις για να ευθυγραμμισθούν σε νέα κάθορνη πολιτική γραμμή που εγκυμονεί μύριους κινδύνους.

Αγαπητοί κύριοι,

Μόνη η συναίσθηση υπέρτατου καθήκοντος προς την πατρίδα και η βαρύτερη ευθύνη την οποία όλοι οι Έλληνες κύριοι υπέχουμε, υπήρξαν τα κίνητρα της πρωτοβουλίας μας προς σύγκληση της σημερινής σύσκεψης του ειρηνικού αυτού συναγερμού της Παγκύπριας δημόσιας γνώμης μελέτη της κατάστασης κατά τις κρίσιμες στιγμές που διέρχεται η Κυπριακή πατρίδα μας.

Τιμή σε όλους πρέπει τους ηρωϊκούς μας αγωνιστές. Κανένας Κύπριος δεν διανοήθηκε ποτέ το εναντίον. Τιμή και δόξα για τις θυσίες τους. Αλλά η τιμή αυτή ανήκει και σε ολόκληρο τον Κυπριακό ελληνικό λαό, στους αγωνιστές και τους ήρωες, στους χειριστές και τους ήρωες του όπλου της αντίστασης, σε όλες του τις εκφάνσεις. Όχι μόνο σε μια ευνοιοκρατούμενη ομάδα, αλλά στο σύνολο. Στους παραγνωρισμένους και εγκαταλειφθέντες αγωνιστές και είναι πολλοί, πάρα πολλοί σε όλες τις τάξεις και τις γενεές του ελληνικού κυπριακού λαού.

Θεμέλιο και ακρογωνιαίος λίθος της δημοκρατίας είναι η παλλαϊκή συμμετοχή στα κοινά και η κατάργηση κάθε φύσης ολιγαρχίας. Από την αρχή αυτή και μόνο διαπνεόμενοι και όχι από πνεύμα αντιπολίτευσης ή παρμπόδιση οποιουδήποτε εποικοδομητικού έργου και προσπάθειας αναδημιουργίας όπως θέλησαν φερέφωνα και αρριβιστές να χαρακτηρίσουν την πρωτοβουλία μας, ως δήθεν υπονόμευση του έργου της Α. Μ. του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Και η σημερινή μας συγκέντρωση ως χρησιμεύσει ως αφειτηρία ενός αποφασιστικού ξεκινήματος για νέους αγώνες υπέρ της λαϊκής κυριαχίας σε όλες τις εκφάνσεις του πολιτικού μας βίου. Εφθάσε η στιγμή κατά την οποία πρέπει να ανανεώσουμε όλοι το αποφασιστικό μας ΟΧΙ.

Και προς τον οιακοστρόφο της Κυπριακής ολκάδας πρέπει τώρα να υπομνησθεί το πάθημα του Κωνσταντίνου και ύστερα από αυτό του ίδιου του Βενιζέλου που έπεσαν θύματα του περιβάλλοντος τους. Ο Αννίβας είναι προ των πυλών μας. Και ο Μακαριώτατος ως ανέλθει και πάλι τις βαθμίδες του θρόνου του για να σταθεί σ' αυτές με όλο το Αρχιερατικό του ανάστημα, για να συνενώσει τους πραγματικούς και δημοκρατικούς παράγοντες την υστάτη αυτή στιγμή.

Να θέσει εκποδών πολλούς από το στενό περιβάλλον του, οι οποίοι κύκλωσαν το θρόνο του, για να επιτύχει και εμπεδώσει κατά το δυνατό, ό,τι απέμεινε από το περασμένο μεγαλείο της πατρίδας μας με τη συνθήκη της Ζυρίχης, την οποία δυστυχώς δεν μπορούμε να απολακτήσουμε χωρίς τραγικά επακολουθήματα, διότι η πατρίδα μας τρώθηκε τόσο θανάσιμα από τους χειρισμούς μιας εσφαλμένης πολιτικής για την οποία ευθύνεται περισσότερο από μας και την οποία τελικά επέβαλε η μωπάζουσα Κυβέρνηση της ελεύθερης πατρίδας μας, της οποίας οι θλιβεροί ταγοί τώρα ως συσφυγκτήρες βόες όψιμα μας εναγκαλίζονται αφού προηγουμένως στη Νέα Υόρκη, ως φθηνοί σωματέμποροι μιας πολιτικής προαγωγού κατά τους Τούρκους με τη συμμετοχή της Αμερικής, η οποία έπαιξε το ρόλο μιας πολιτικής προαγωγού κατά τις διαπραγματεύσεις.

Το προεδρείο της σύσκεψης αποτέλεσαν οι Αλέκος Ζήνων, πρώην δήμαρχος Λεμεσού, Στέλιος Παυλίδης, πρώην Γενικός Εισαγγελέας και Χαρ. Δημητριάδης, δήμαρχος Κερύνειας, όλοι παλαιοπολιτικοί συνεργάτες του Μακαρίου.

Ο Ζήνων αναφερόμενος στους σκοπούς της σύσκεψης είπε:

"Σε αυτήν οδήγησε η αγαθή και τίμια πρόθεση όπως όλοι μαζί αντιμετωπίσουμε την παρούσα κατάσταση, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί. Η σημερινή σύσκεψη δεν στρέφεται εναντίον της σημερινής ηγεσίας, αλλά έχει ως σκοπό να έλθει συνεπής και αποτελεσματική απάντηση".

Ο Στέλιος Παυλίδης χαιρέτησε ως ευαίωνα σημείο της συνεργασίας των πρώην πολιτικών αντιπάλων Δέρβη-Κληρίδη και πρόσθεσε:

"Αυτή υποδηλώνει τη σοβαρότητα της κατάστασης όπως και η αθρόα συγκέντρωση τη μεγάλη ανησυχία, η οποία διακατέχει όλους για την εφαρμογή των ελεεινών συνθηκών της Ζυρίχης και του Λονδίνου, οι οποίες μας επιβλήθηκαν κατά τρόπο ανειλικρινή. Σήμερα είναι άσκοπο και άκαιρο να καταγγείουμε τις συμφωνίες. Μια τέτοια χρυσή ευκαιρία είχε μόλις πρόσφατα ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος (υπόθεση Ντενίζ-του πλοιαρίου που μετέφερε όπλα μυστικά για τους τουρκοκύπριους στην Κύπρο) αλλά για λόγους ακατανόητους δεν το έπραξε.

Πάντως ο καιρός επείγει. Οι δυνάμεις του σκότους και του ψεύδους κινούνται δραστήρια εναντίον μας. Οφείλουμε λοιπόν να αντιδράσουμε έγκαιρα κατά τρόπο συνετό, έντονο και αποφασιστικό, για να αποφύγουμε τον όλεθρο προς τον οποίο φερόμαστε.

Ο Παυλίδης στη συνέχεια επέκρινε το γεγονός ότι προκηρύχθηκαν προεδρικές εκλογές χωρίς να τεθεί προηγουμένως το σύνταγμα ενώπιον του λαού και κατέληξε:

"Θέλω να πιστεύω ότι ο ένας ή ο άλλος από τους δύο που συγκάλεσαν την παρούσα σύσκεψη θα θέσει τον εαυτό του στη διάθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως υποψήφιος Πρόεδρος".

Στη συγκέντρωση μίλησαν επίσης οι δικηγόροι Α. Γαβριηλίδης, Α. Ιντιάνος και Π. Πετρίδης.

Στη συγκέντρωση παραυρέθηκαν σύμφωνα με την εφημερίδα "Δημοκράτης" (17.11) μεταξύ άλλων άνθρωποι που συνεργάστηκαν στη παρεμπόδιση του Μακάριου ή

πρόσκειντο στη Μητρόπολη Κερύνειας και στο ΑΚΕΛ ή είχαν συνεργασθεί στο παρελθόν με το ΑΚΕΛ ως και πρώην αγωνιστές της ΕΟΚΑ όπως οι ακόλουθοι:

Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, Φρίξος Μαρκίδης, Α. Ιντιάνος, Α. Γαβριηλίδης, δικηγόροι, Ερατοσθένης Λιασίδης, Εθναρχικός Σύμβουλος, Λ. Σανταμάς, τέως Δήμαρχος Λάρνακας, Α. Πούγιουρος, δήμαρχος Αμμοχώστου, Πολύκαρπος Ιωαννίδης (πρώην συνεξόριστος του Μακαρίου), Φ. Παπαφώτης, Χαρ. Ξενοφώντος, Θησέας Ταβερνάτης Γ.Γ. του Εμπορικού Επιμελητηρίου, Γ. Ποταμίτης, Δημ. Στυλιανίδης, Κ. Σιακαλλής και Π. Πετρόπουλος δικηγόροι, Οδ. Ελληνόπουλος τέως δήμαρχος Λαπήθου, Μ. Παπαέτρου, Γ. Κασουλίδης, Α. Αγιομαμίτης γιατροί, Παγκράτης Λιβέρας, Χαμπής Λιβέρας και Μίνως Νικολαΐδης έμποροι, Χρυσόστομος Σταυρινίδης, τυπογράφος, Λώρης Σταυρινίδης, Γεώργιος Σοφιανός, Κόκος Τιοφαρίδης, Φαρμακοποιός, Κώστας Κουμίδης γιατρός, Μιλτιάδης Ευθυμιάδης παραγγελιοδόχος, Σοφοκλής Νικολαΐδης, Παντελής Λευκωσιάτης, Σωτήρης Δασκαλούδης, Λουκής Σαββίδης Οδοντίατρος, Σοφοκλής Δημητριάδης φαρμακέμπορας, Κ. Καλησπέρας, Δ. Δρυμιώτης, Δήμος Ορφανίδης, Ηρακλής Λιασίδης, Χρ. Λαμπριανίδης, Γ. Φυτικίδης, Γεώργιος Δασκαλόπουλος Μουσικής, γιατρός, Σπύρος Κολοκασίδης, Ερρίκος Καμιναράς, Κωστάκης Καμιναράς, Κωστάκης Κωνσταντινίδης και Φρόνης Σαβεριάδης, δικηγόροι, Μιχάλης Βλάχος έμπορος, Κρίνωσ Παυλίδης, Οδοντίατρος, Κώστας Καραολής, Κώστας Κραμβής, Δημήτρης Πρωτοπαπάς, γιατρός και Στέφανος Πρωτοπαπάς πρώην Γραμματέας της ΠΕΚ.